

Юлія Половинчак,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
директор Національної юридичної бібліотеки,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: polovynchak.j@nas.gov.ua

Наталія Олейніченко,

головний бібліограф аналітично-прогностичного відділу
Національної юридичної бібліотеки,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: nataole@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОБМІНІВ У ЮРИДИЧНІЙ БЛОГОСФЕРІ

У статті досліджено юридичні блоги як частину професійної блогосфери та складову правової комунікації. На основі аналізу авторської та тематичної структури української юридичної блогосфери узагальнено її особливості як складової системи правових комунікацій в інтернет-просторі. Статистично підтверджено, що правова блогосфера як складова професійної і суспільно-політичної характеризується переважанням використання блог-платформ інтернет-видань. Обґрунтовано висновок про те, що головним напрямом змісту юридичних блогів є робота із нормативно-правовою базою, основними інтенціями (намірами) авторів є обговорення правотворення і нормативних актів та консультування громадян. Серед функцій юридичних блогів виділено просвітницьку, мобілізаційну, політично соціалізуючу, маркетингову.

Ключові слова: соціальні медіа, блоги, медіа-конвергенція, правові комунікації, юридична блогосфера.

Розвиток цифрового суспільства, особливо під впливом поширення технологій Web 2.0 – безкоштовних програмних продуктів, що дають змогу користувачам Інтернету без знання мови HTML створювати, розміщувати й підтримувати контент у мережі змінює – більше або менше – усі сфери людської діяльності: політику, економіку, науку та освіту, мистецтво та дозвілля тощо. Чи не найсерйозніші трансформації під впливом новітніх інформаційно-комунікаційних технологій торкнулися масової комуні-

кації – фактично експерти сьогодні ведуть дискусії про перспективи витіснення чи принаймні відтіснення з передових позицій традиційних засобів масової інформації так званими «соціальними медіа», до яких, зокрема, відносяться і блоги.

Зростання як кількості, так і значення блогів за два останні десятиліття актуалізувало наукове осмислення цього явища в контексті комунікативістики, лінгвістики, соціології, політології. З'ясуванню особливостей інформаційних обмінів у блогосфері присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7]. У їхніх працях, зокрема, було обґрунтовано природу блогу як періодично оновлюваної веб-сторінки з датованими записами й коментарями, розміщеними у зворотному хронологічному порядку, автор якої постійно самостійно публікує матеріали на актуальну для нього тематику. Відповідно блогосфери як сукупності всіх блогів у мережі Інтернет і зв'язків між ними, сформованої авторами й коментаторами, що функціонує як комунікативний простір. Поняття «блогосфера» можна трактувати і у значенні соціальної мережі, сформованої користувачами блогів, які читають, коментують опубліковане, створюють гіперактивні посилання один на одного; як тісної пов'язаності між собою блогерів, що приводить до створення нової субкультури [6, 7, 10].

Очевидно, що всупереч назві аналізованого явища, що прямо визначає блог як інтернет-щоденник, особисті інтернет-сторінки лише частково співвідносяться з мемуарною інформацією. З. Папачаріссі (Z. Papacharissi) у праці *Audiences as Media Producers: Content Analysis of 260 Blogs* (2004) доходить висновку, що блоги є новою, персоніфікованою формою використання Інтернету; своєрідним компромісом між індивідуальною та публічною сферою роботи з інформацією [8]. Тому сучасні блоги можна розглядати як систему комунікацій виробника інформації та її реципієнтів в інтернет-просторі.

За авторством і цілепокладанням серед інших видів блогінгу можна виокремити професійну блогосферу – спосіб розширення аудиторії для фахівців, професійного позиціонування та просування. Саме до таких блогів можна віднести сторінки правового змісту, сукупність яких у силу кількості, якості та впливовості варто розглядати як складову системи правових комунікацій та окреслювати як юридичну блогосферу. У світі такий блогінг уже виділилися в окремий напрям із спеціальною назвою – bLAWg (злиття слів *blog* та *law* – закон) [15; с. 181, 209]. Попри те, що блогосфера є глобальною мережею, особливості національних процесів інформатизації, а також специфіка політичного, економічного, культур-

ного життя в різних країнах дає змогу говорити про формування національних сегментів інформаційного простору, у якому функціонують блоги з достатньо вираженими національними особливостями. Коли йдеться про юридичну блогосферу, то ці особливості проявляються особливо чітко, адже правовий блогінг головним чином базується і стосується особливостей правотворення і правозастосування в конкретних умовах, що для кожної країни визначаються національними системами права. Тому можна впевнено говорити про чітко виражені національні сегменти юридичної блогосфери.

Метою дослідження є узагальнення особливостей української юридичної блогосфери як системи комунікацій в інтернет-просторі та нового етапу функціонування медіа комунікацій, зумовленого технологічними та соціальними змінами наступним з'ясуванням специфіки розвитку її українського сегменту. Досягнення поставленої мети вимагало застосування різноманітних дослідницьких методів: спостереження, опису, порівняння, аналізу, синтезу. Джерельною базою дослідження стали юридичні блог-проекти українського сегменту блогосфери, блогові платформи та новинні сайти. Безпосередній відбір емпіричного матеріалу здійснювався в межах реалізації спеціального проекту «Щоденник блогера», що полягає у моніторингу, відборі та збереженні (републікації) блогів правової тематики. Таким чином, формується спеціальна рубрика бюлетеню «Громадська думка про правотворення» (всі випуски бюлетеню доступні за адресою: <https://tinyurl.com/w8z9qxu>). Загалом цей проект дає можливість як популяризувати найбільш якісні професійні блоги, так і розширити доступ користувачів до правової інформації інтерактивного простору, акумулюючи водночас її як джерело дослідження цілої низки процесів, пов'язаних із правовою комунікацією.

Для з'ясування авторської та тематичної структури української юридичної блогосфери було проаналізовано 150 відібраних публікацій – результат 6-місячного моніторингу блогів. Методологічною основою аналізу стали підходи, розроблені для досліджень інформаційних потоків мас-медіа – сукупності повідомлень, спрямованих від джерела інформації до отримувача, організованих за певним принципом, що реалізуються в ході підготовки інформаційно-аналітичної продукції у Національній юридичній бібліотеці НБУВ [9]. Згідно цих розробок, зокрема, з'ясовувались тематика блогів та комунікативні інтенції їх авторів, тобто виявлялись чинники мовної дії, наміри авторів текстів. Окрім цього, аналізувався тип платформи, на якій публікувалися блоги та професійний склад авторів.

Загалом функціональні характеристики блогосфери включають гіпертекстуальність, що як медійний параметр будь-якого інтернет-жанру описує систему функціонування блогу як складного поля, створеного його елементами, можливостями пошуку в розміщених записах, пов'язаних гіперпосиланнями як усередині самого блогу, так і між окремими блогами. Відповідно, залежно від «вмонтованості» блогів до більших ресурсів чи їх зв'язків із ними, можна говорити про тип платформи: блоги на власних сайтах або автономні; сторінки на блогових майданчиках – спеціалізованих або таких, що включені в структуру популярних інтернет-видань; вмонтовування блогів у соціальні мережі та використання сервісів мікро-блогінгу, таких як Twitter і Facebook.

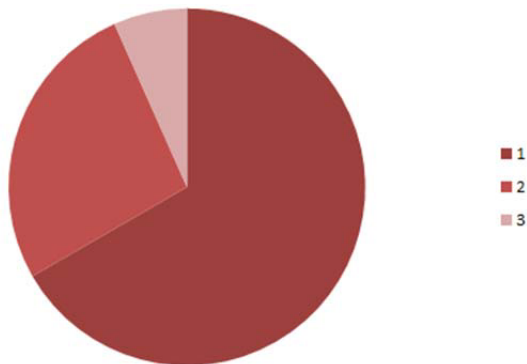

Рис. 1. Співвідношення досліджених блогів за типом платформи:
1 – блоги на платформі інтернет-ЗМІ; 2 – корпоративні блоги;
3 – індивідуальні блоги

Правові блоги є важливим інструментом професійного позиціонування, тож блогосфера правового спрямування представлена персональними проектами суб'єктів юридичного процесу: блогами правників; юристів; адвокатів тощо. Їх сторінки є ефективним інструментом SMM (Social Media Marketing – способу просування в бізнесі, який полягає в залученні на сайт цільової аудиторії з соціальних мереж, форумів, веб-блогів. Це формує досить помітний сегмент юридичної блогосфери – корпоративні блоги, що є складовою офіційних сайтів юридичних компаній. Індивідуальні блоги на автономних платформах залишаються найменш поширеною формою, головним чином тому, що потребують помітних ресурсів для підтримки – активний блог, навіть вузько тематичний,

повинен оновлюватися хоча б кілька разів на місяць, краще – частіше. Тому корпоративні блоги мають набагато вищу ефективність. Індивідуальний і блогінг може бути оптимізований за допомогою блог-платформ.

Отже, правова блогосфера як складова професійної і суспільно-політичної характеризується переважанням використання блог-платформ інтернет-видань. Така тенденція пояснюється тим, що зазвичай вони мають ширшу аудиторію, ніж блоги на звичайних платформах, їхня тематика стосується не вузьких приватних тем, а важливих соціальних і політичних питань є частиною громадянського суспільства в Україні. Видання, що надають блогіві платформи є сенс розділити на загальносуспільні, такі як: «Українська Правда», «Кореспондент», LB.ua, «Радіо Свобода» та спеціалізовані – Клуб юристів України LegistUA, юридичний портал «Юристблог» (<http://jurist-blog.com.ua>), «ЛігаБлоги» та ін.

Хоча інтерактивні можливості блогу визначаються його природою як соціального медіа, орієнтованого на відкритість для діалогу з іншими користувачами, що реалізується не тільки в розміщених текстах автора, а й у текстах інтернет-коментарів, достатньо популярними серед юристів є Telegram-канали – специфіка цього месенджера, тобто програми, що дозволяє обмінюватися повідомленнями – обмеженість комунікації «автор-користувач», тематична спрямованість багатьох каналів та система сповіщень про нові публікації – зближує це медіа із спеціалізованими ЗМІ, зокрема, коли йдеться про такі вузько тематичні сторінки як правові канали.

Визначена М. Кастельсом як простір для розгортання суспільних практик [11], блогосфера характеризується демократичністю, що проявляється у відкритій для всіх учасників спілкування можливості впливу на суспільну думку. Зростання залученості аудиторії до процесу виробництва та медіації контенту надає їй нових якостей, що дає змогу назвати сучасних користувачів просьюмерами (від producer – виробник і consumer – споживач) [12, с. 14–24]. Ця специфіка підтверджується проведеним аналізом авторської структури відібраних блогів, результати якого засвідчують її неоднорідність. Окрім професійного характеру правової комунікації дається ознаки її соціальної та політичної заангажованості, відповідно – активними учасниками комунікації є не лише професійні юристи (адвокати, власники або співробітники юридичних компаній, судді), а і політики та держчиновники, в тому числі представники місцевого самоврядування, а також – громадські активісти (правозахисники, керівники або представники різного роду ГО).

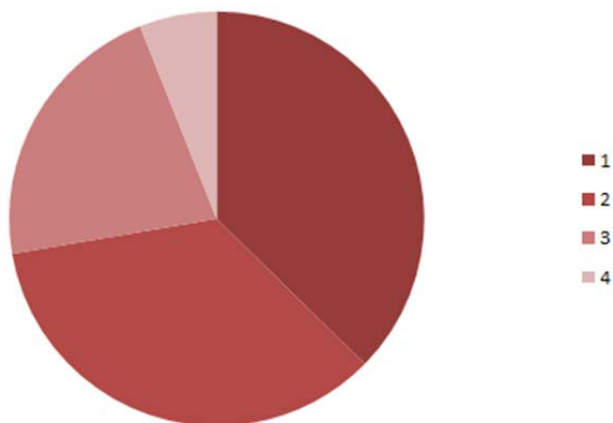

Рис. 2. Структура проаналізованих блогів за авторами:

1 – юристи-практики; 2 – політики та держчиновники; 3 – правозахисники і громадські активісти; 4 – інші (освітяни, медики, журналісти)

Отже, оскільки перевагами блогінгу є гіперлокальність (блогери інформують як правило про те, на чому розуміються найкраще і для вузько-спеціалізованої блогосфери цей принцип особливо актуальний), професійна спільнота залишається основною автурою юридичних блогів. Утім, притаманний блогам демократизм створює можливості як для доручення інших категорій авторів, зацікавлених у питаннях правотворення і правозастосування та дотичних до них, так і для включеності до комунікації користувачів.

Відповідно варіюється і тематика юридичних блогів: найактивніше та на найвищому фаховому рівні (цей рівень визначає факт потрапляння до вибірки тієї чи іншої публікації) обговорюються процеси правотворення – питання законодавства та реформ сумарно складають понад половину зафіксованих дописів; однозначно у центрі уваги блогерів – питання судочинства: якщо законодавство і реформи не об'єднують в один блок (див. рис. 3.), судочинство – друге за кількістю матеріалів, поступаючись лише законодавству і випереджуючи питання реформ. Знаходять своє відображення у загальній тематиці також правові аспекти соціально-економічних процесів.

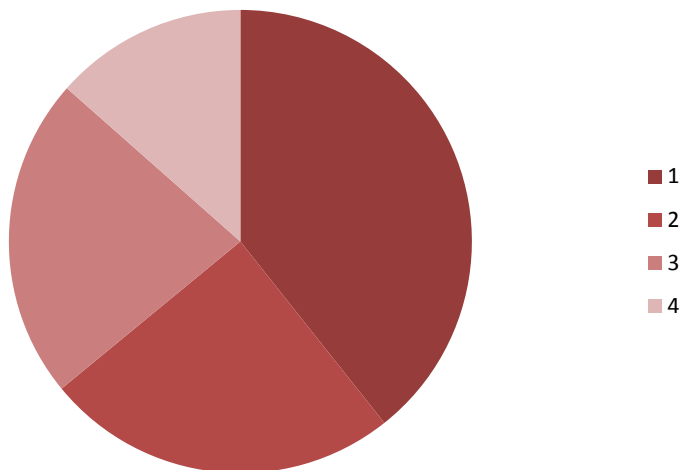

Рис. 3. Розподіл проаналізованих блогів за тематикою:

1 – законодавство; 2 – судочинство; 3 – реформи;

4 – соціально-економічні процеси

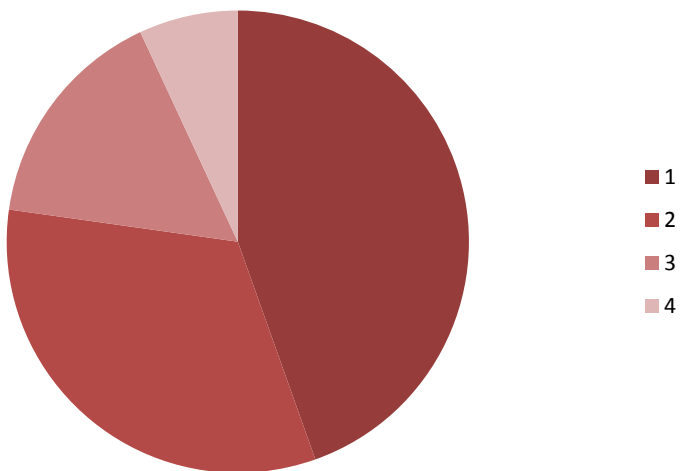

Рис. 4. Розподіл проаналізованих блогів за інтенціями:

1 – аналіз; 2 – роз'яснення; 3 – критика; 4 – підтримка

Окремо публікації було проаналізовано за інтенціональною спрямованістю – виходячи із їх мети. У цьому аспекті було виділено дописи, спрямовані на аналіз або критику чи підтримку – логічно припускати, що ці інтенції корелюються із тематикою правотворення. Також було виділено інтенцію «роз'яснення», що включала і поради, онлайн консультування та інші способи надання професійного поінформування учасників процесів правозастосування. Тут варто відзначити, що суб'єктивність подачі матеріалів є загальною рисою для всіх сегментів блогосфери, як і персоналізація за рахунок формування в текстах особистісної позиції автора.

Отже, головним напрямом змісту юридичних блогів є робота із нормативно-правовою базою (обговорення законів, законопроектів і підзаконних актів). Це і ознайомлення, і роз'яснення, і критика, і висловлення свого власного ставлення до цих документів тощо. Іншим важливим підрозділом юридичних блогів є рекомендації правників громадянам, підприємцям; вплив експертної спільноти на політичні процеси правотворення; професійне обговорення із колегами питань правозастосування. Таким чином, юридичні блоги сьогодні можуть виконувати різні функції, серед яких: просвітницька (блоги юристів, або юридичних компаній, де можна ознайомитись з тлумаченням нових законодавчих актів неформалізованою мовою, оскільки вони часто розраховані не на фахівців); мобілізаційна (тобто, активне обговорення певних політико-правових рішень законодавців популярними блогерами, може здійснювати вплив на суспільні настрої); політично соціалізуюча (блоги, що розкривають політико-правовий порядок денний) та ін. Підсумовуючи, зазначимо, що популярність блогу в українському правовому інформаційному просторі пов'язана як з доступністю цього комунікативного сервісу, так і з його ефективністю та також – необхідного для його створення та функціонування програмного забезпечення та простоти роботи з ним, так і його різновекторною соціальною роллю в різних комунікативних практиках.

Список бібліографічних посилань

1. Артамонова І. М. Блог-записи як жанр інтернет-комунікації. *Світ соціальних комунікацій*. 2011. Т. 1. С. 16–18.
2. Горошко Е. И. Политический блоггинг в глобальной и локальной перспективах. *Вісн. Одеського національного університету. Сер. «Соціологія і політичні науки»*. Одеса, 2009. Т. 14. Вип. 13. С. 335–345.
3. Плещенко К. Низова блогосфера як засіб індивідуального самови-

раження. *Держава та регіони*. Серія: Соціальні комунікації. 2013. № 2 (14). С. 97–101.

4. Herring S. C. A Faceted Classification Scheme for Computer-Mediated Discourse. URL: <http://www.languageatinternet.org/articles/2007/761>.

5. Herring, S. C.; Paolillo, J. C.; Vielba Ramos, I. [et al.] Language networks on LiveJournal. *Proceedings of the Fortieth Hawaii International Conference on System Sciences*. Los Alamitos, CA: IEEE Press, 2007. URL: <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/hicss07.pdf>. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2007.320>.

6. Lord K. M. The Perils and Promise of Global Transparency: Why the Information Revolution May Not Lead to Security, Democracy, or Peace (Albany: SUNY Press, 2006). URL: <http://cryptome.org/2013/01/aaron-swartz/Global-Transparency-Perils-Promise.pdf>.

7. Nardi Bonnie A. Blogging as Social Activity, or, Would You Let 900 Million People Read Your Diary? *Proceedings of the 2004 ACM conference on Computer supported cooperative work*. 2004. Vol. 6. Issue 3. pp. 222–231. <https://doi.org/10.1145/1031607.1031643>.

8. Reynolds P. Blogs: To Trust or not to Trust? *BBC NEWS*. 3 May 2006. URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/4965500.stm>.

9. Половинчак Ю. Методологія кількісно-змістовного аналізу інформаційних потоків. *Центр досліджень соціальних комунікацій*. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=76&Itemid=387&limitstart=20.

10. Половинчак Ю. Особливості функціонування української блогосфери. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2015. III (7). Issue 42. С. 99–102.

11. Castells M. The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 2008. Vol. 616. No. 1. pp. 78–93. <https://doi.org/10.1177/0002716207311877>.

12. Алексеева А. Интернет-СМИ: Теория и практики. М. : Аспект Пресс, 2010. 348 с.

13. Досенко А. К. Блог як інструмент впливу на соціум. *Світ соціальних комунікацій*. 2011. Т. 2. С. 83–85.

14. Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства [монографія]. [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін]. НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. 260 с.

15. Олейніченко Н. Аналіз блогосфери правового спрямування як фактор вивчення суспільної думки про правотворення. *Наук. пр. Нац.*

б-ки України ім. В. І. Вернадського. 2017. Вип. 48. С. 561–570. <https://doi.org/10.15407/np.48.561>.

References

1. Artamonova, I. M. (2011). Bloh-zapysy jak zhanr internet-komunikaciji [Blog as a genre of Internet communication]. *Svit socialnyh komunikacij*. T. 1. pp. 16–18 [in Ukrainian].

2. Horoshko, E. Y. (2009). Polytycheskyj blohhyhnh v hlobalnoj y lokalnoj perspektyvax [Political Blogging Locally and Globally]. *Visn. Odeskoho nacionalnoho universytetu. Ser. «Sociolohija i politychni nauky»*. T. 14. Vol. 13. pp. 335–345 [in Russian].

3. Pleschenko, K. (2013). Nyzova blohosfera jak zasib indyvidualnoho samovyrazhennja [Local Blogosphere as a Means of Individual Self-expression]. *Derzhava ta rehiony*. Serija: Socialni komunikaciji. No. 2 (14). pp. 97–101 [in Ukrainian].

4. Herring, S. C. (2007). A Faceted Classification Scheme for Computer-Mediated Discourse. URL: <http://www.languageatinternet.org/articles/2007/761> [in English].

5. Herring, S. C.; Paolillo, J. C.; Vielba Ramos, I. [et al.] (2007). Language networks on LiveJournal. Proceedings of the Fortieth Hawaii International Conference on System Sciences. Los Alamitos, CA: IEEE Press. URL: <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/hicss07.pdf>. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2007.320> [in English].

6. Lord, K. M. (2006). The Perils and Promise of Global Transparency: Why the Information Revolution May Not Lead to Security, Democracy, or Peace. URL: <http://cryptome.org/2013/01/aaron-swartz/Global-Transparency-Perils-Promise.pdf> [in English].

7. Nardi Bonnie, A. (2004). Blogging as Social Activity, or, Would You Let 900 Million People Read Your Diary? *Proceedings of the 2004 ACM conference on Computer supported cooperative work*, Vol. 6, issue. 3, pp. 222–231. <https://doi.org/10.1145/1031607.1031643> [in English].

8. Reynolds, P. (2006). Blogs: To Trust or not to Trust? [Electronic resource]. BBC NEWS. URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/4965500.stm> [in English].

9. Polovynchak, Yu. Metodolohiia kilkisno-zmistovnoho analizu informat-siinykh potokiv [Methodology of quantitative-content analysis of information flows]. *Tsentr doslidzhen sotsialnykh komunikatsii*. URL: <http://nbuviap.gov>.

ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=76&Itemid=387&limitstart=20 [in Ukrainian].

10. Polovynchak, Yu. (2015). Osoblyvosti funktsionuvannya ukrainskoi blohosfery [Features of functioning of the Ukrainian blogosphere]. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. III (7). Issue 42. pp. 99–102 [in Ukrainian].

11. Castells, M. (2008). The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. Vol. 616. No. 1. pp. 78–93. <https://doi.org/10.1177/0002716207311877> [in English].

12. Alekseeva, A. (2010). Internet-SMY: Teoryja y praktyka [Internet media: Theory and Practice]. M: Aspekt Press. 348 p. [in Russian].

13. Dosenko, A. K. (2011). Bloh jak instrument vplyvu na sotsium [Blog as a tool to influence society]. *Svit socialnyh komunikacij*. T. 2. pp. 83–85 [in Ukrainian].

14. Onyshchenko, S. O.; Horovyi, V. M.; Popyk V. I. [et al.] (2014). Sotsialni merezhi yak instrument vzaiemovplyvu vlady ta hromadianskoho suspilstva [Social networks as a tool of interaction between government and civil society]. Kyiv. 260 p. [in Ukrainian].

15. Oleinichenko, N. (2017). Analiz blohosfery pravovoho spriamuvannia yak faktor vyvchennia suspilnoi dumky pro pravotvorennia [Analysis of the blogosphere of legal direction as a factor in the study of public opinion on lawmaking]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, Vol. 48, pp. 561–570. <https://doi.org/10.15407/np.48.561> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 05.01.2020.

Yuliia Polovynchak,

Cand. Sci. (Historical), Senior Research Associate,

Director of National Legal Library,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyy Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: polovynchak.j@nas.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4903-5434>

Natalia Oleynichenko,

Chief Bibliographer of the Analytical and Forecasting Division

National Law Library,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyy Ave., Kyiv 03039, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1229-075X>

e-mail: nataole@ukr.net

Features of Information Exchanges in the Legal Blogosphere

The paper explores legal blogs as part of the professional blogosphere and a component of legal communication. Based on the analysis of the authorial and thematic structure of the Ukrainian legal blogosphere, its features as a component of the legal communications system in the Internet space, are generalized.

The aim of the study is to summarize the features of the Ukrainian legal blogosphere as a system of communications in the Internet space and a new stage of media communications functioning, caused by technological and social changes, with the subsequent clarification of the specifics of the development of its Ukrainian segment. Legal blog-projects of the Ukrainian blogosphere segment, blogging platforms and news sites were the main research base.

The purpose of the study was to find out the topics of blogs and communicative intentions of their authors. In addition, the type of platform on which the blogs were published, and authors' professional composition were analyzed.

It is statistically confirmed that the legal blogosphere as a component of professional and socio-political ones, and it could be characterized by the predominance of using blogging platforms of online publications. It is substantiated that the main focus of the content of legal blogs is to work with the legal framework, the main authors' intentions are to discuss lawmaking and regulatory acts and to advise citizens. Educational, mobilizing, politically socializing, and marketing functions of the legal blogs would be mentioned.

It is proved that blog popularity in the Ukrainian legal information space is caused by availability of this communicative service and its efficiency, and also by its user-friendliness, as well as its multi-vector social role in various communicative practices.

Keywords: social media, blogs, media convergence, legal communications, legal blogosphere